

Til Helsedirektoratet
Att. Gunnhild Haukaas Solli

Bergen 30.Mai 2022

Søknad om dispensasjon fra avbildningsforbud i tobakksskadeloven

Takk for utvist velvilje og den dispensasjonsveien dere pekte på for videre drift av Tabago pipemaker i det norske markedet, som til nå har muliggjort mitt antikvariske nisjehåndverk i 22 år.

1.Om Tabago pipemakers forankring i norsk håndverkstradisjon og historie:

Tabago pipemaker ble unnfanget som en videreføring av en håndverksmessig tradisjon som pipemaker og Guldbrand Larsen (1815-1902)¹ og sønnen August på Lillehammer ble kjent for. Som eier av G.Larsens pipefabrikk samarbeidet han med Maihaugens grunnlegger, Anders Sandvig, som utviste et varmt hjerte for bevaring av tradisjonshåndverk. Gjennom en ingeniør fra pipefabrikken, Hans Tandberg, kjøpte jeg i år 2000 utstyr og opplæring i «Pipe-Larsens» ånd. Maihaugen åpnet samtidig sitt magasin for oss og viste frem verkstedet til Pipe-Larsen. Til gjengjeld eksponerte Tabago videreføringen av håndverket på museet som temadager med visning av piper og teknikker. Tabago ble da oppført i Norsk Håndverksinstituttets register over firmaer som utfører tradisjonshåndverk. Dette har i ettertiden medført museale og private oppdrag, rådgivning og foredrag.

Siden 2006 har virksomheten vært forankret på Bryggen i Bergen. De første ganger tobakk og pipe blir nevnt i norsk offentlighet er av historikere sporet nettopp hit². Bryggen utpekes som innfallsporten for både tobakk og piper allerede i 1612. Siden da har arkeologer gravd opp tusenvis av leirpiper i grunnen under Tabagos nåværende verksted og visningsrom. Min virksomhet er velsignet av Bryggens Venner og Stiftelsen Bryggen som interesse- og verneorganisasjoner for videreføring av håndverkstradisjoner og et levende verksted- og næringsliv (Vedlagt avisartikkel). I april i år ble Tabago eksponert gjennom et nytt foredrag på Bryggen Museum: «Pipens plass på Bryggen, før og nå». Hansamuseet inviterte nylig Tabago til marked og håndverksformidling i september i år på Bryggen, men jeg forbeholder min deltakelse til en avklart dispensasjon.

2.Hvordan forholder Tabago pipemaker seg til tobakk og lovgivernes hovedmål?

Ved oppstart av firmaet møtte jeg i Tobakkskaderådet og fikk tips og statistikk som viste, da som nå, at piperøyking utgjør en marginal del av det totale bildet. Jeg valgte da kun å tilby røykeutstyr og ikke tobakk eller andre urter. Jeg gjorde meg til talsmann for moderasjon, måtehold gjennom design og i formidlingen generelt. Når bransjen ble vist mine små piper i 2002, ble jeg møtt med unison hoderisting; «Alt for små!». Men tiden viste seg på min side, og størrelsen fortsetter å krympe i min tilvirkning. Nå er jeg inspirert til å utforske tradisjonelle japanske piper i te-seremonier. Virksomheten tar altså til orde for redusert forbruk, i tråd med lovens intensjon³.

Når det gjelder innflytelse på barn og unge: Min fartstid har tydelig vist at det er godt voksne folk med tradisjon, kunst og håndverk i ryggmargen som lar seg friste av mine kreasjoner, tjenester innen piper, familieklenodier eller foredrags- og håndverksvisning. Modne kvinner viser ofte et omsorgsfullt sinnelag overfor egne røtter og dertil røykbart arvegods. Min virksomhet, enestående i sin natur, og enkeltmannsforetak i form og eierens alder (53) tatt i betraktning, står ikke i veien for lovens formål med reduksjon og *på sikt* et tobakksfritt samfunn. Høyt prisnivå, små tobakkskammer, meditative eller seremonielle formål og uttrykk, har til nå utgjort Tabagos skritt på denne veien. Pipens vesen er historieforankret i en seremoniell tradisjon fremfor den frivole bruken sigaretten fikk etter første verdenskrig og på 60-tallets hastige bruk- og kast samfunn. Dette gjenfinnes i nåtidens lett tilgjengelige og utbredte snusbokser og nikotininhalatorer. Sannsynligheten for at andre vil utnytte situasjonen, om jeg blir gitt dispensasjon, er lav: Det vil gjelde *en* person og *ett* levebrød - en armlengde fra tobakken.

3.Hva omfatter dispensasjonssøknaden?

Med utgangspunkt i virksomhetens forankring og særegenheter søker jeg om dispensasjon for reklame/billedforbudet uttrykt i § 22 i tobakkskadeloven og i § 4 og § 5 i Forskrift om forbud mot tobakksreklame for min småskala, nisjepregede håndverkstilvirkning av piper og beslektede varer, restaurering av antikke og eldre piper, salg av hobbyartikler og deler som sekundært kan bli til piper, samt billedbruk i forbindelse med foredrag- og offentlige fremvisninger og skilting i rimelig størrelse og omfang rundt eget verkstedutsalg og visningsrom. Jeg gir avkall på de tobakksrelaterte produkter i mitt sortiment som ikke er håndverksmessig laget, bearbeidet eller reparert av min hånd. Dermed unngås en urimelig konkurransefordel i forhold til landets tradisjonsbærende tobakkspecialister. Likeledes vil en dispensasjon fra dette særnorske billedforbud for piper, avverge å gi mine danske kollegaer og andre utenlandske masseprodusenter av piper, et urimelig konkurransefortrinn: Piper fra utlandet kan uten billed- og import restriksjoner beskuet og kjøpes av norske nettbrukere i Norge, mens nordmenn etter lovens bokstav, trolig må befinne seg i utlandet for å kunne gjøre det samme fra Tabagos nettside. Reklame- og billedforbud for unike håndlagde røykerelaterte produkter i motsetning til masseproduserte varer vil i praksis bety det samme som et salgsforbud og vil ramme min næringsfrihet urimelig hardt med nedleggelse som følge. Det vil utilsiktet lede forbrukere inn i et bruk-og-kast forbruksmønster med kjøp av rimelige, kortvarige og langreiste produkter. I praksis vil min mulighet for å betjene og tilby landet en reparasjonsmulighet for piper uavhengig av om eier bor i Finnmark eller Bergen, og uavhengig av om pipene hovedsakelig er veggpyrd eller nyttes til røyking, bortfalle.

Ansvarlig tilsynsmyndighet bes å utøve sitt skjønn utfra disse særskilte forhold:

4.Verneverdig fag og den immaterielle kulturarv:

Gjennom tilvirkning og restaurering av røykeinstrumenter viderefører Tabago, unik i sitt slag i Norge, en tradisjon særlig forankret på Lillehammer, Maihaugen og Bryggen i Bergen.

5.Foredrag og formidling uten bilder? En dispensasjon fra billedforbudet vil komme min foredrags- og formidlingsvirksomhet til gode: Uten bilder vil formidlingen av en vesentlig kulturhistorisk utvikling fra røykingens og pipenes opprinnelse frem til i dag, bortfalle. Dette er en integrert del av i min næringsvei.

6.Cannabispiper eller klassiske piper? Hvilke typer piper beskytter norsk lov for salg på nett?

Et nærliggende dilemma i det særnorske billedforbud for tobakksutstyr blir hvorvidt en pipe⁴ defineres inn i nikotinens eller i andre urters verden. Og, er enhver plante som brenner i en pipe ansett som et tobakkssubstitutt? Fra historien ble kvann røyket i Norge lenge før tobakken. Hippokrates foreskrev urteinhaling for kvinnesykdommer og romerne røyket lavendel, timian, hamp, bulmeurt m.m. i sine piper. Hva er så resultatet av tilsynskampanjen startet 1.mars i år, rettet mot piper til salg på nettet? Et google-søk på «piper» og «tobakk», viser nå nær utelukkende foto av piper skreddersydd - og ofte merket med - symbolet for den ennå illegale cannabisurten. Fotos av piper i tre er fjernet. Dette skaper et inntrykk - også blant unge - at cannabis i pipene er mer legalt enn tobakk. Piper knyttet til ulovlige substanser gis altså foto- og næringsfrihet på bekostning av håndlagde trepiper. Vil Helsedirektoratet avvente politisk fotoforbud også på slike piper⁵? Eller dispensere for en norsk aktør for å bøte på konkurransevridning og en utilsiktet favorisering av noen typer piper, urter og nytelser/avhengigheter?

7.Om det tobakksfrie samfunn, avhengighet som fenomen og dispensasjon spesielt:

Med et historisk øye for de særlover som har totalforbudt tobakk, alkohol eller narkotika, ser man at disse over tid tones ned⁶. I krysningpunktet mellom juss og politikk, har embetsverket et strategisk handlingsrom i timing og kraft av treffende tiltak mot menneskelige avhengigheter ute av kontroll, også i tobakksbransjen. Jeg er imponert over Helsedirektoratets direkte og helhets-tenkende dialog med vårt samfunn under pandemien og i det siste i forhold til tabutemaet pedofili. Jeg øyner et Helsedirektorat som bidrar til å øke bevisstheten om våre ulike menneskelige avhengigheter, lovlige som ulovlige, substansbaserte og aktivitetsbaserte. De kan alle medføre alvorlige lidelser⁷. I denne saken ber jeg spesielt om et helhetlig skjønn utvises i fremtidsvurderingen av realiseringen av det tobakksløse samfunn, og at mine valg fra starten av og underveis, sees i et godviljens lys på denne tidsaksen⁸.

Jeg ber Helsedirektoratet å utøve skjønn, juridisk og strategisk, i skjæringspunktet mellom nullvisjonen og respekt for et tradisjonelt håndverk som har neglisjerbar innvirkning på tobakkskader i det norske samfunnet som helhet. Jeg møter gjerne i Vitaminveien om uklarheter i min saksforståelse står i veien for lovens helsefremmende formål og en god helhetsløsning som også ivaretar kulturbevaring, næringsfrihet og menneskelige hensyn.

Med vennlig hilsen

- Gir nytt liv til Bryggen

Han beveger seg på syv kvadrat mellom høvelbenk, slipemaskiner og mange typer verktøy.

Om arbeidsplassen synes liten, er Bård Hansen (39) likevel storfornøyd. I går flyttet landets eneste pipemaker inn i Bellgården på Bryggen, og som han selv sier:

- Egentlig trenger jeg ikke større plass, bare jeg holder det ryddig rundt meg. Og jeg har faktisk fått plass til mer verktøy her enn jeg trodde på forhånd.

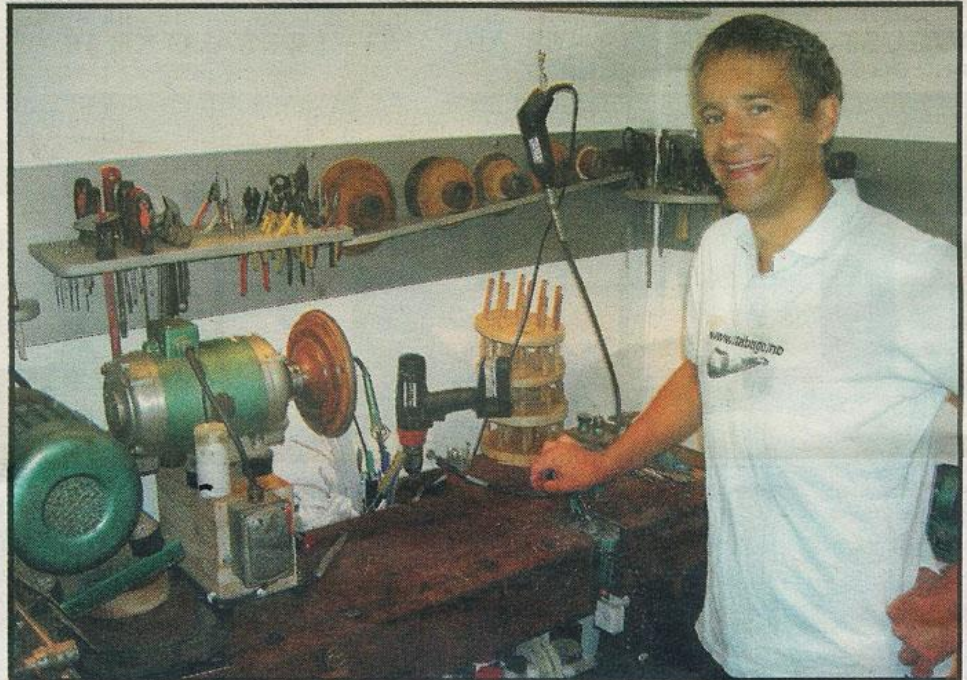
Bård tar nå steget fra hjemmeproduksjonen i egen leilighet i Sandviken til historisk grunn, og det på selveste verdensarvstedet.

- Kjempefint at de har funnet hverandre, sier direktør for Stiftelsen Bryggen, Lasse Bjørkhaug.

Med de sikter Bryggen-direktøren til at kniventusiastene i «Bergestollekniven» nå tar varmt imot pipemakeren.

- Her kommer altså en kreativ kar med et tradisjonsrikt håndverk og gir liv til Bryggen. Helt etter vårt hjerte, og kanskje vil vi om noen år oppleve enda flere småbedrifter etablere seg her på Bryggen. Helårsaktivitet er et fremtidens mål, mener Bjørkhaug.

- I Danmark er det svært vanlig at det på utstillinger

PÅ HISTORISK GRUNN: Pipemaker Bård Hansen har allerede funnet seg til rette i sitt lille verksted i Bellgården.

FOTO: TOM. R. HJERTHOLM

finnes både knivmakere og pipemakerer sammen. At vi har fått Bård til å flytte inn her, er noe vi har ønsket lenge. Det vil sikkert føre med seg økt fokusering på det vi holder på med også, sier Per Hammerich i «Bergestollekniven».

- Jeg funderte litt på tilbudet om å flytte inn her siste halvår før jeg bestemte meg for å flytte, forklarer Bård Hansen som for noen år tilbake hoppet av yrket som risikoanalytiker, og har siden livnært seg av å produsere og selge piper.

- Nå leverer jeg piper til Sørensen på Torgallmenningen pluss til en spesialbutikk i Oslo, men jeg kunne neppe fått dette til å gå rundt uten salg over Internett, sier mannen bak www.tabago.no. som holder åpen butikk i Bellgården hver onsdag kl 1200 - 1800.

Uken ellers går med til å lage piper i alle prisklasser fra rundt 900 kroner og oppover til over 3000.

- **VELKOMMEN** til oss, sier formann i Bryggens Venner, Kjell Moberg (t.h.)

PIPER
i alle størrelser og design
- og alle bærer preg av Hansens ferdigheter som pipemaker.

Relevant tekst for dispensasjonssøknaden er uthevet med **grønt**.

Kopi av denne søknad er sendt til:

Bernt-Håvard Øyen - Direktør, Stiftelsen Bryggen

De tre styremedlemmene i Tabago pipemaker. Som enkeltmannsforetak spiller de en viktig rådgivende rolle, mens det juridiske ansvar hviler på meg. Jeg er svært takknemlig for deres og andres innspill og råd.

¹ «**Pipens historie i hundre år 1844–1944**» A. Krohn (red.), Lillehammer 1944

² «**Tobakkens krønike**»

J.L:Tiedemanns tobakksfabriks Jubilæumsskrift 1778 – 1928. Gyldendal Norsk Forlag 1928

«**En arkeologisk undersøkelse av krittpipe som kilde til når tobakkskonsum ble vanlig i Oslo**»

Norsk Maritimt Museum 2016:

«Det første historiske belegget på tobakk som vi kjenner i Norge, er fra en rettssak i Bergen i 1612 der en mann kalt Antonius Tobakspiben omtales.»

³ **Tobakksskadeloven:**

«Formålet med denne lov er å begrense de helseskader som bruk av tobakksvarer medfører gjennom å redusere forbruket og på sikt bidra til å oppnå et tobakksfritt samfunn. Videre regulerer loven tiltak for å forebygge at barn og unge begynner å bruke tobakksvarer, fremme at de som allerede bruker tobakksvarer, slutter og beskytte befolkningen mot eksponering for tobakksrøyk.»

Forskrift om forbud mot tobakksreklame m.v:

«Formålet med denne forskriften er å begrense de helseskader som bruk av tobakk medfører, herunder å hindre barn og unge i å begynne med tobakk.»

⁴ «**En tobakkspipe, også kalt en snadde,**

er et redskap til bruk for røyking av tobakk eller andre nytelsesmidler.»

<https://no.wikipedia.org/wiki/Tobakkspipe>

⁵ «**Vi begynner å få et snev av rettssikkerhet: Rusavhengige skal ikke lenger straffes for å ha brukerdoser**»

Bergens tidende 23.mai 2022 kommenterer oppmykningen av lovanvendelse:

<https://www.riksadvokaten.no/document/retningslinjer-etter-hoyesterettsdommer-om-rusavhengige/>

⁶ «**Essensiell guide til pipens og røykingens historie**»

Oppsummert av Bård Hansen Tabago pipemaker: <http://www.tabago.no/pipe-historie.html>

⁷ **Et helhetlig blikk på avhengighet**

av både substanser og aktiviteter, her formidlet av **psykolog Gabor Mate:**

www.bbc.co.uk/ideas/videos/addiction-is-a-response-to-emotional-pain/p07tnh6m

⁸ **Antall daglige og av-og-til-nikotinbrukere i år 2000: 41% Det samme i 2021: 35%.**

Med denne reduksjonstakten vil det ta et par mannsaldere å oppnå 0-visjonen dersom man benytter en forenklet prosentfremskrivning. Det føres ikke statistikk på piperøykere eller piperøyking i 2021. Kanskje utfra samme årsak som Tobakksskaderådet oppga til meg i år 2000: Tallene er så lave at de ikke regnes som målbare, signifikante? Antall brukere av nikotininhalatorer/e-sigaretter er målbare og kanskje på vei inn i offisielle statistikker?

www.ssb.no/statbank/table/05307/ og www.ssb.no/statbank/table/07692/